

УДК 338.48

В. В. Папп,

д. е. н., доц., професор кафедри туризму і рекреації, Мукачівський державний університет

СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

V. Papp,

doctor of economic sciences, associate professor, professor of department of tourism and recreation, Mukachevo state university

GREEN RURAL TOURISM AS A PRIORITY THE DEVELOPMENT OF RURAL TERRITORY OF UKRAINE

У статті визначено соціально-економічну сутність сільського зеленого туризму. Розглянуто роль сільського зеленого туризму як важливої галузі національного та світового господарства. Досліджено основні тенденції розвитку цього виду туризму, визначено його роль в економіці різних країн і доведено вплив туризму на розвиток пов'язаних з ним галузей діяльності. Розкрито переваги сільського зеленого туризму, визначено умови його розвитку, окреслено основні завдання розвитку зеленого туризму на внутрішньому та зовнішньому ринках.

In the article the socio-economic essence of green tourism. The role of rural green tourism as an important sector of the national and world economy. The basic trends of this kind of tourism and its role in the economy of different countries and proven impact of tourism on the development of related sectors of activity. Revealed the benefits of green tourism, the conditions of its development, outlined the main tasks of the development of green tourism in domestic and foreign markets.

Ключові слова: сільський зелений туризм, туристичний продукт, соціально-економічні умови, природні умови, розвиток, ресурсне забезпечення, системний підхід.

Key words: rural green tourism, tourism product, socio-economic conditions, natural conditions, development, resourced, systematic approach.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасні економічні умови дозволяють позиціонувати туризм, як найважливішу галузь національного і світового господарства, що відрізняється високим рівнем доходу та інтенсивними темпами розвитку. Серед причин, що зумовлюють високу прибутковість і темпи зростання галузі, можна назвати суттєвий попит на подорожі різної спрямованості та рентабельність туристичних послуг. В економіці більшості країн туристична галузь дозволяє стимулювати не тільки економічний, але і соціальний розвиток регіонів, а також відіграє значну роль у збільшенні доходів державного та місцевих бюджетів.

Сільський зелений туризм, як поняття або соціально-економічна категорія ввійшов в обіг широкого українського загалу завдяки окремим вченим і дослідникам. У зв'язку з цим, значна частина фахівців туристичної сфери з розумінням оцінює проблеми туристичної діяльності, проте не завжди мова йде про сільський зелений туризм. Зрозуміло, що в сучасних умовах варто говорити про швидкий розвиток цього напрямку туристичної діяльності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Враховуючи початковий етап розвитку підприємств сільського зеленого туризму, їх

самостійне функціонування дає все менші гарантії ефективного досягнення поставлених цілей. Тому дослідження можливостей та шляхів розвитку діяльності підприємств сільського зеленого туризму є актуальним.

Питання розвитку сільського зеленого туризму розкрито в роботах Бирковича В.І. [1], Васильєвої Н.В. [2], Прокопи І.В. [3], Рутинського М.Й. [4] та ін.

Однак дискусійними залишаються питання відносно сутності та специфіки процесів розвитку сільського зеленого туризму.

ЦІЛІ СТАТТІ

Мета статті полягає в розробці та обґрунтуванні теоретико-методичних та практичних підходів щодо розвитку сільського зеленого туризму в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У світі подорожують щороку близько 700 млн осіб, з них від 10—30% обирають сільський туризм. Кількість "зелених" подорожей на внутрішньому ринку в будь-якій країні набагато більше ніж в інших секторах цієї галузі. Наприклад, у Франції тільки 7% бізнес-туристів зупиняються в готелях, решта 93% обирають сільські готелі і кемпінги [6].

За даними Всесвітньої туристської організації, зелений туризм є одним з п'яти ключових стратегічних напрямків розвитку туристичної індустрії в світі до 2020 року [6]. У наш час зелений туризм найбільш поширений в Угорщині, Чехії та Великобританії, а також в Іспанії, Італії та Німеччині. Ці, а також деякі інші європейські країни, під егідою Ради Європи об'єдналися в Центрально-Східноєвропейську Федерацію по розвитку сільського зеленого туризму.

За даними Всесвітньої туристської організації при ООН число міжнародних туристських прибуттів в 2013 р зросло більш ніж на 5% і досягло 1087 млн, при цьому експортні надходження від міжнародного туризму склали \$ 14000000000 [6]. Відзначимо, що туризм сприяє розвитку багатьох пов'язаних з ним галузей діяльності, наприклад, готельного та ресторанного бізнесу, харчової промисловості, транспортної сфери, інформаційно-комунікаційних технологій та багатьох інших сфер. Одним з перспективних напрямів туристичної галузі є екологічний туризм, який представляє форму сталого туризму, орієнтовану на відвідування незайманих антропогенним впливом природних територій.

У світовій практиці в сільській місцевості, поряд з розвитком сільськогосподарської діяльності, джерелом додаткових доходів стають неаграрні сфери зайнятості населення, зокрема сільський туризм. Починаючи з 1972 р. агротуризм виділений в окрему галузь економіки. У країнах Західної Європи сільський туризм характеризується стійким розвитком з початку 1960-х рр. На даний час це явище дуже поширене, хоча регіональні моделі функціонування даного виду дестинацій суттєво різняться.

Сьогодні сільський туризм розвивається досить швидкими темпами і в деяких країнах привертає значну частину іноземних туристів. Мультиплікативно сільський туризм, особливо в умовах реалізації цільових програм розвитку, справляє позитивний вплив на збереження і розвиток сільських територій, раціональне використання їх ресурсного потенціалу, стимулює розвиток особистих підсобних господарств, розширюючи попит на екологічно чисті, натуральні продукти харчування, а також облаштування сільських територій, сільське будівництво, народні промисли, культуру і самобутність, тобто в цілому на вирішення соціально-економічних проблем сільських територій, насамперед проблем зайнятості населення сільської місцевості. Все це в кінцевому результаті впливає на рівень конкурентоспроможності сільських територій, що проявляється в підвищенні рівня добробуту жителів.

Дослідники вважають, що для успішного розвитку сільського зеленого туризму регіон повинен володіти такими рисами: чистим середовищем, низьким рівнем урбанізації та індустріалізації, обмеженою інтенсивністю сільськогосподарської та лісової діяльності, сприятливою аграрною структурою (господарства середньої величини), гармонійним агрокультурним ландшафтом, невеликими доходами людей (що стимулювало б їх зайнятість у цій сфері), вільними ресурсами приміщень.

Поняття "сільський зелений туризм" близьке за змістом до поняття "екологічний туризм". Але між ними є різниця, тому що, по-перше, об'єктом екотуризму виступає дика природа (первинні, не порушені діяльністю людини ландшафти), а об'єктом зеленого туризму є вторинні ландшафти, тобто змінені в процесі господарської діяльності людини. По-друге, готельно-пізнавальний вид туризму, зосереджений на сільських територіях, який передбачає заняття різними формами активної і більшою мірою пасивної рекреації, без заподіяння шкоди природному навколишньому середовищу і не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти їхні потреби. Тому в основі розвитку сільського зеленого туризму повинні знаходити втілення наступні принципи:

- охорона навколишнього середовища, мінімізація збитку в процесі туристичної діяльності, екологічний нагляд за станом туристичного освоєння території;

- контрольоване використання технологій туристичного обслуговування;

- соціальна справедливість щодо місцевих громад (прибуток та інші блага від цього виду діяльності повинні розподілятися на паритетних засадах, з урахуванням інтересів місцевого населення);

- естетична гармонізація туристичного природокористування (туристична інфраструктура повинна органічно вливатися в історично сформоване середовище і зберігати унікальну своєрідність кожної місцевості).

Україна володіє високим туристично-рекреаційним потенціалом. На її території зосереджені унікальні природні та рекреаційні ресурси, об'єкти національної і світової культурної та історичної спадщини, де проходять важливі економічні, культурні та суспільні події. У багатьох регіонах представлений широкий спектр потенційно привабливих туристичних об'єктів і комплексів, що користуються великою популярністю у вітчизняних та іноземних туристів. Наявність різноманітних туристсько-рекреаційних ресурсів країни дозволяє розви-

вати практично всі види туризму, в тому числі рекреаційний, культурно-пізнавальний, діловий, активний, оздоровчий і екологічний туризм, а також сільський туризм та ін.

В Україні існує великий потенціал для розвитку різних видів туризму. Однак, на превеликий жаль, розвиток йде дуже повільно і не системно. Одним із пріоритетних видів туризму, на який необхідно зробити ставку в процесі розвитку даної індустрії і залучення додаткового числа туристів (в тому числі й іноземних), є сільський туризм. Для України цей напрям може стати одним з важливих джерел отримання доходів для сільських територій та ринковою нішею для багатьох сільських підприємців.

Сільський туризм є відносно новим і перспективним напрямом, що дозволяє жителям міст долучитися до традиційного укладу життя сільських жителів. Суть даного виду туризму полягає у відпочинку в сільській місцевості, де все організаційне забезпечення проживання туристів (у тому числі харчування, дозвілля, обслуговування та ін.) бере на себе приймаюча сім'я. Сільський туризм представляє можливості відпочинку для тих, хто з яких-небудь причин інші види туризму дозволити собі не може. Його привабливими рисами є чисте повітря, домашня атмосфера, незаймана природа, натуральні продукти, тиша і неквапливий побут. За оцінками фахівців, потенційний щорічний попит на зазначений вид туризму становить близько 600 тис. осіб.

Перспективним для регіонів України є розвиток сільського туризму або прийому гостей в будинках сільських жителів. Сьогодні цей вид широко розвинений в Центральній Європі. Як правило, люди, що користуються цим видом відпочинку, беруть свої відпустки частинами і одну з частин своєї відпустки проводять у сільській місцевості. Ця форма відпочинку надає унікальні цінності. У Європі визнається цінністю сільський господар, тобто та людина, яка інформує свого гостя за своїм особистим враженням і розповідям батьків і дідів. І, дійсно, перетворюються в цінності такі буденні речі, як свіже повітря, гостинність, природні та культурні пам'ятки та різні види активного відпочинку, наприклад, участь у сільськогосподарських роботах.

Як показує практика, у міжнародній спільноті є серйозна зацікавленість у цьому виді специфічного відпочинку. Примітно, що сьогодні в Західній Європі налічується приблизно стільки ж ліжко-місць для відпочиваючих у сільській місцевості вдома у господарів, скільки і в готелях. Розвиток туризму приводить до динамізації села, його життя, оскільки залуча-

ються місцеві ресурси, всі місцеві можливості, продукти вироблені в селі: вино, фрукти, овочі, продукти народної творчості, місцеві ремесла. Але для розвитку сільського зеленого туризму повинні бути створені економічні та організаційні передумови, повинно бути бажання місцевих органів влади пропагувати і розвивати цей вид туризму, ефективно використовувати наявний житловий фонд.

Україна досить велика за розмірами території та чисельністю населення європейська держава. Проте на відміну від більшості європейських держав-членів ЄС вона є менш урбанізованою. Щільність сільського населення в перерахунку на одиницю сільських угідь є досить рівномірною, за винятком гірських регіонів, в усіх українських регіонах, що може служити доброю основою порівняльності в оцінці ефективності сільського зеленого туризму в різних регіонах, ситуації на їхніх сільських територіях та прогнозу розвитку на середньострокову перспективу.

Враховуючи значну частину сільського населення в структурі населення України, а також складність соціальних проблем на сільських територіях українських регіонів, при прогнозуванні та плануванні регіонального розвитку необхідно оцінити реальну ситуацію у сфері сільського зеленого туризму в Україні в цілому, а також по групам українських регіонів. Оцінка ж ефективності та перспективності обраного курсу розвитку туристичного сектору української економіки неможлива без порівняння із загальними тенденціями в країнах-членах ЄС, передусім нових членах та країнах сусідах України.

Тенденції до урбанізації територій, які були характерними для більшості країн у минулому столітті, дещо уповільнились і для багатьох країн частка сільського населення стабілізувалась. Спостерігається тенденція зменшення частки великих міст у розподілі міського населення.

Відсоток сільського населення незначно зростає у Польщі (при тому там він суттєво вищий, аніж в Україні — майже 39% проти неповних 32%). Це є непрямым свідченням успішності реформ на селі — люди обирають для життя сільську місцевість.

Для України також характерною тенденцією останніх років є стабілізація частки сільського населення на рівні близько 32%. Це досить високий показник. З одного боку, така висока частка сільського населення може свідчити про наявність на сільських територіях людських ресурсів. З іншого боку, така кількість сільського населення може слугувати підставою для диверсифікації економіки та розвиток

Таблиця 1. Регіональний вимір сільського населення України

Регіони України	Населення, тис. осіб. (наявне населення. Чисельність населення на 1 січня 2012 року)	Сільське наявне населення, тис. осіб. (На 1 січня 2012 року)	Сільських жителів на Га
Україна	45633,6	14252,7	0,3907
АР Крим	1963	730,8	0,4876
області			
Вінницька	1634,2	818,4	0,4489
Волинська	1038,6	499,5	0,6031
Дніпропетровська	3320,3	548,1	0,2492
Донецька	4403,2	415,8	0,2337
Житомирська	1273,2	532,8	0,4131
Закарпатська	1250,7	785,5	1,9409
Запорізька	1791,7	412,4	0,1933
Івано-Франківська	1380,1	782,4	1,5974
Київська	1719,5	660,4	0,4363
Кіровоградська	1002,4	379,5	0,2131
Луганська	2272,7	301,1	0,1752
Львівська	2540,9	996,1	0,9657
Миколаївська	1178,2	380,1	0,2130
Одеська	2388,3	793,3	0,3579
Полтавська	1477,2	572,3	0,3056
Рівненська	1154,3	602	0,7293
Сумська	1152,3	373,1	0,2593
Тернопільська	1080,4	605,5	0,6311
Харківська	2742,2	544,9	0,2499
Херсонська	1083,4	420,9	0,2386
Хмельницька	1320,2	592	0,4030
Черкаська	1277,3	558,9	0,4261
Чернівецька	905,3	522,2	1,1633
Чернігівська	1088,5	401,1	0,2332

Джерело: [5].

у його структурі секторів, що потребують значної кількості робочих рук, зокрема сільського зеленого туризму.

Проте ці висновки можуть бути хибними без детального аналізу вікової структури сільського населення та професійної підготовки сільських мешканців працездатного віку. Виходячи із того, що рівень урбанізації українських регіонів є різним, а так само і структура їхньої регіональної економіки, вплив сільського зеленого туризму на економічну та соціальну ситуацію у різних регіонах оцінюється по-різному. Проте, незважаючи на стереотипи, що склались відносно сільського туризму у різних регіонах, його роль на ситуацію в регіоні є дуже важливою, а стан розвитку сільських територій, особливо його складової — людського капіталу, визначатиме тенденції розвитку держави та її регіонів на середньострокову перспективу.

Щодо регіонального розрізу сільського населення України, то він представлений у таблиці 1.

Як видно із наведеної таблиці, лише гірські області України — Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька, за таким показником, як щільність сільського населення на сільській угіддя, більш ніж у два рази перевищують середньоукраїнський показник. З іншого боку, найнижчу щільність сільського населення на гектар сільських

угідь, мають Луганська та Миколаївська області.

Для збільшення частки малого та середнього підприємництва в структурі сільського туризму, а, як наслідок для комплексного розвитку сільських територій, необхідно вжити комплекс заходів для залучення інвестицій у зміцнення туристської інфраструктури села. Необхідне створення системи стратегічного планування розвитку туризму в сільській місцевості. Мова йде не тільки про розробку державної цільової програми з розвитку сільського туризму, а насамперед про необхідність розробки та реалізації програм соціально-економічного розвитку муніципальних утворень всіх рівнів — від сільського поселення до району та області.

Стан економічної активності населення у сільській місцевості в Україні представлений у таблиці 2.

Для створення комплексної стратегії розвитку сільського ту-

ризму на території країни, з чітким індикативним механізмом реалізації, необхідно достовірно визначити рівень стану і перспективи розвитку даного сегмента туристського ринку. Необхідно визначити основні переваги сільського туризму для економіки країни:

- високий сільський потенціал країни;
- високий природно-рекреаційний потенціал;
- наявність культурних та історичних пам'яток не тільки державного, а й світового значення;
- наявність громадських і комерційних організацій, які можуть сприяти розвитку туризму в сільській місцевості;
- багатогалузева спрямованість селянських і особистих підсобних господарств.

До слабких сторін, що стримують розвиток сільського зеленого туризму в країні можна віднести:

- низький рівень розвитку туристичної інфраструктури в сільській місцевості;
- слабка система просування турпродуктів на внутрішньому і міжнародному туристичних ринках;
- відсутність впізнаваності та привабливості сільських регіонів (відсутність бренду);
- відсутність галузевої статистики, що забезпечує інформаційну та управлінську підтримку розвитку індустрії туризму;

— низький рівень підготовки туристських кадрів;
— незначний обсяг інвестицій;

— недосконалість законодавства, пов'язане з питаннями виділення земельних ділянок для туристично-рекреаційних потреб;

— відсутність спеціальних програм підтримки для жителів сільської місцевості, які бажають розпочати підприємницьку діяльність у сфері туризму.

До потенційних можливостей сільського зеленого туризму можна віднести:

— зростання доходів місцевого населення і регіонів в цілому;

— створення додаткових робочих місць;

— розвиток малого підприємництва на селі;

— поживлення об'єктів соціальної інфраструктури села;

— залучення іноземних туристів;

— зростаюча конкуренція серед туристських ринків країн ближнього і далекого зарубіжжя.

До загроз розвитку цієї галузі можна віднести:

— недосконалість нормативно-правової бази, що регулює туристську галузь;

— зниження попиту платоспроможного населення внаслідок скорочення прибутковості основних галузей економіки;

— ризик зниження туристського потоку при погіршенні криміногенної обстановки в країні;

— соціально-економічна і політична дестабілізація в країні;

— погіршення екологічної ситуації;

— втрата туристського ринку через низький рівень туристського сервісу на селі.

Зацікавленість держави в розвитку цієї діяльності базується насамперед на тому, що для держави приблизно в 20 разів дешевше обходиться створення нормальних умов для сіль-

Таблиця 2. Економічна активність населення у сільській місцевості в Україні

Показники	Середньорічне значення	
	2014	2013
Економічно активне населення		
у віці 15-70 років - усього, тис. осіб	5850,6	6511,7
у тому числі:		
- працездатного віку	5482,5	5817,9
- старше працездатного віку	368,1	693,8
Зайняте населення		
у віці 15-70 років - усього, тис. осіб	5292,4	6033,5
у тому числі:		
- працездатного віку	4924,4	5339,8
- старше працездатного віку	368,0	693,7
Безробітне населення (за методологією МОП)		
у віці 15-70 років - усього, тис. осіб	558,2	478,2
у тому числі:		
- працездатного віку	558,1	478,1
- старше працездатного віку	0,1	0,1
Економічно неактивне населення		
у віці 15-70 років - усього, тис. осіб	3615,9	3008,9
у тому числі:		
- працездатного віку	2456,6	2086,6
- старше працездатного віку	1159,3	922,3
Рівень економічної активності, у відсотках до населення відповідної вікової групи:		
- у віці 15-70 років	61,8	68,4
- працездатного віку	69,1	73,6
- старше працездатного віку	24,1	42,9
Рівень зайнятості, у відсотках до населення відповідної вікової групи:		
- у віці 15-70 років	55,9	63,4
- працездатного віку	62,0	67,6
- старше працездатного віку	24,1	42,9
Рівень безробіття (за методологією МОП), у відсотках до економічно активного населення відповідної вікової групи:		
- у віці 15-70 років	9,5	7,3
- працездатного віку	10,2	8,2
- старше працездатного віку	0,0	0,0

Джерело: [5].

ського жителя на селі, ніж створити для нього ті ж умови в місті. У зв'язку з цим більшість держав Європи реально заохочують розвиток сільського зеленого туризму, надаючи пільги та преференції. У першу чергу, на певному етапі потрібно повне звільнення цієї діяльності від податків. У системі державної освіти деяких країн створюються умови для навчання цьому виду діяльності та для отримання відповідних консультацій.

В Україні розглядаються два можливих напрями розвитку сільського туризму. Перший — можливість використання наявного потенціалу сільських регіонів, житлового фонду сільських жителів, інформаційну та організаційну інфраструктуру, історико-етнографічні маршрути та ін. Другий — створення нових сільських приміщень за рахунок переобладнання існуючого житлового фонду на селі та нового будівництва з урахуванням потреб сімейного, молодіжного, культурного, дитячого, мисливського туризму та ін.

Привабливим є те, що сільський туризм практично єдина галузь, яка на початковому етапі не вимагає інвестицій, великих капітальних вкладень, але може принести велику користь багатьом громадянам держави насамперед тим, що розширює ринок збуту вітчизняних товарів і послуг, створює нові робочі місця і сприяє надходженню іноземної валюти.

У перспективі, у міру накопичення досвіду і засобів, повинно здійснюватися поступальне формування нової інфраструктури сільського туризму, особливо таких його напрямів, як мікротуризм, мініготельне господарство, спорудження мисливських і рибальських будиночків, мінімагазини та ін. На рівні проектних рішень необхідно створювати нові зразки садиб та інших будівель.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Природний, історичний і культурний потенціал країни здатний залучити мільйони туристів. У сучасних економічних умовах сільський туризм служить стабілізуючим фактором, який сприятиме не тільки підтримці нормального життєвого рівня сільських жителів, а й розвитку інфраструктури сервісу, побутового обслуговування, соціальної сфери. Ця обставина дозволяє розглядати національні особливості і традиції населення як важливий ресурс туристичної діяльності, а для цього слід об'єктивно оцінити ремесла, промисли і в цілому національну майстерність українців. Історичні факти свідчать про те, що кожен народ характеризується своєю самобутньою майстерністю, яка по мірі розвитку культури знаходить оригінальні і неповторні форми та методи відображення й осмислення об'єктивної дійсності. Науковий зміст його можуть розробити вітчизняні вузи. Наукова підтримка сільського та інших видів туризму полягатиме в розробці маршрутів для відвідування територій, заснованих на використанні історичних, ландшафтних, археологічних та інших пам'я-

ток, створенні маршрутів наукового, історичного та іншого цільового туризму.

Важливим є дослідження видів сільського зеленого туризму в регіонах України, що може стати об'єктом подальших наукових досліджень.

Література:

1. Биркович В.І. Сільський зелений туризм — пріоритет розвитку туристичної галузі України / В.І. Биркович / Стратегічні пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний збірник. — 2011. — №1 (6). — С. 138—143.
2. Васильєва Н.В. Зелений туризм — панацея чи черговий міф? / Васильєва Н.В. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.greentour.com.ua/ukrainian/progress/arch/>
3. Прокопа І.В. Матеріали наради-семінару "Аналіз розвитку та рекомендації щодо вирішення проблемних питань сільського зеленого туризму України". — Яремче, 2011.
4. Рутинський М.Й. Зелений туризм / М.Й. Рутинський, Ю.В. Зінько. — К.: Знання, 2008. — 271 с.
5. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua — офіційний веб-сайт Державної служби статистики України.
6. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mkt.unwto.org/ru/barometer> — World Tourism Organization UNWTO

References:

1. Byrkovych, V.I. (2011), "Green rural tourism — tourism development priority of Ukraine", *Stratehichni priorytety. Naukovo-analitychnyj schokvartal'nyj zbirnyk, vol.1(6)*, pp. 138—143.
 2. Vasyl'ieva, N.V. (2006), "Green tourism — Panacea or another myth?", *Turyzm sil's'kyj zelenyj, vol.4*, pp. 5—14.
 3. Prokopa, I.V. (2011), *Materialy narady-seminaru "Analiz rozvytku ta rekomendatsii schodo vyrishennia problemnykh pytan' sil's'koho zelenoho turyzmu Ukrainy"* [The materials of the seminar "Analysis of development and recommendations to address the issues of rural green tourism Ukraine"], Yaremche, Ukraine.
 4. Rutyns'kyj, M.J. and Zin'ko, Yu.V. (2008), *Zelenyj turyzm* [Green tourism, Znannia, Kyiv, Ukraine.
 5. State Statistics Committee of Ukraine (2015), *Statistical information*, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 5 September 2015).
 6. World Tourism Organization UNWTO (2015), <http://mkt.unwto.org/ru/barometer> (Accessed 5 September 2015).
- Стаття надійшла до редакції 16.09.2015 р.*